

Zastosowanie dielektryków high-k w przyrządach mocy wytwarzanych w technologii węgliku krzemu

Streszczenie. W artykule omówiono zalety zastosowania warstw dielektrycznych o wysokim współczynniku przenikalności elektrycznej osadzanych techniką ALD (ang. Atomic Layer Deposition) i praktyczne aspekty ich wykorzystania w przyrządach mocy typu MOSFET wytwarzanych w technologii węgliku krzemu (SiC).

Abstract. This article describes the benefits of high-k dielectrics' application in silicon carbide (SiC) technology aimed for production of power MOSFETs. The importance of the finding a new dielectric material for SiC MIS structures is explained and the main application problems are discussed. The stacked dielectric layers of Al₂O₃/SiO₂ and ZrO₂/SiO₂ manufactured by atomic layer deposition technique (ALD) on 4H-SiC substrates are then investigated by means of electrical methods useful in power device technology. (**Application of high-k dielectric films in silicon carbide power devices**).

Słowa kluczowe: high-k, węgiel krzemu, SiC, MOSFET, przyrządy mocy
Keywords: high-k, silicon carbide, SiC, MOSFET, power devices

Wprowadzenie

Dielektryki o wysokiej przenikalności elektrycznej (tzw. *high-k*) od dłuższego czasu są analizowane jako potencjalny dielektryk bramkowy w przyrządach typu MIS, w szczególności w tranzystorach MOSFET [1]. Ich wykorzystanie wiąże się głównie z postępującą miniaturyzacją tranzystorów MOSFET wykonywanych w technologii krzemowej, która prowadzi także do skalowania grubości dielektryków bramkowych. We współczesnych technologiach mikroelektronicznych istotnym problemem staje się prąd upływu dielektryka bramkowego będący efektem tunelowania nośników w warstwach dielektrycznych o malejącej grubości. Podstawowym celem badania dielektryków *high-k* było ich zastosowanie w technologiach CMOS o bardzo małym wymiarze charakterystycznym przy produkcji układów cyfrowych i mikrokontrolerów [2].

Dielektryki *high-k* mogą również znaleźć zastosowanie w technologii przyrządów mocy typu MIS, które charakteryzują się względnie dużą grubością dielektryka bramkowego, gdzie problem prądów tunelowych bramki jest praktycznie pomijalny. W niniejszym artykule omówiono celowość stosowania tego typu materiałów dielektrycznych w konstrukcji bramek tranzystorów mocy wykonanych na węgliku krzemu (SiC) – półprzewodniku, którego zastosowanie w energoelektronice będzie wzrastać w najbliższych latach. Omawiane kwestie zilustrowano na przykładzie wyników uzyskanych dla struktur MOS utworzonych na podłożach 4H-SiC wykorzystujących wybrane dielektryki *high-k*.

Zastosowanie dielektryków *high-k* w technologii SiC

Technologia węgliku krzemu (SiC) jest rozwijana w ostatnich latach przez czołowych producentów przyrządów mocy ze względu na korzystne właściwości tego półprzewodnika w porównaniu z krzemem. Oprócz dostępnych od pewnego czasu diod SiC przeznaczonych dla układów energoelektronicznych w ofercie zaczynają pojawiać się tranzystory mocy MOSFET przeznaczone głównie do implementacji w energoelektronicznych układach przełączających. Z wielu powodów przyrządy te nie wykorzystują jednak potencjalnych właściwości materiału półprzewodnikowego jakim jest węgiel krzemu, a opierają się w dużej mierze na rozwiązaniach opracowanych uprzednio dla przyrządów mocy w technologii krzemowej.

Jedną z korzystnych cech SiC jest wysoka wartość krytycznego pola elektrycznego definiowana jako wartość pola elektrycznego (E_{crit}), przy której w materiale zaczyna zachodzić proces jonizacji zderzeniowej. Wartość ta jest znacznie większa dla SiC w porównaniu z Si, co zilustrowano w tabeli 1. Ponad dziesięciokrotnie większa wytrzymałość materiału półprzewodnikowego na przebicie elektryczne pozwala teoretycznie na wytworzenie przyrządu o lepszych właściwościach niż przyrząd krzemowy – istotnym ograniczeniem jest jednak materiał dielektryka bramkowego. Problem można zilustrować na przykładzie klasycznej konstrukcji tranzystora DMOSFET stosowanej w przyrządach mocy pokazanej na rysunku 1.

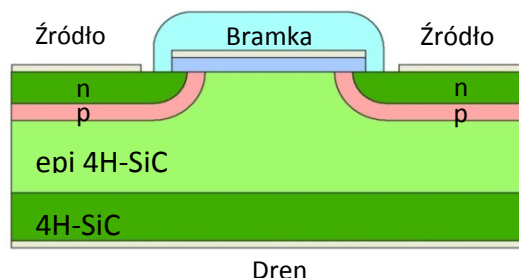
Tabela 1. Właściwości wybranych materiałów półprzewodnikowych i dielektrycznych

Materiał	ϵ_r	E_{crit} [MV/cm]	E_0 [MV/cm]	$\epsilon_r E_0$ [MV/cm]
-	-	0,25	0,25	2,98
Si	11,9	0,25	0,25	2,98
SiC	9,66	3	3	30
SiO ₂	3,9	11	2	7,8
Si ₃ N ₄	7,5	11	2	15
AlN	8,4	10-12	~3**	~30
Al ₂ O ₃ *	~7-10	7-9	~3**	~21-30
ZrO ₂ *	~16-26	7-15	~3**	~42-78
HfO ₂ *	~16-25	3-10	~3 ⁺	~42-75

* materiał amorficzny

** wartość oszacowana z pomiarów prądów F-N

+ wartość z pomiarów struktur HfO₂/Si

Rys.1. Przekrój przez konstrukcję tranzystora mocy typu DMOSFET wykonanego w technologii SiC

W stanie blokowania napięcie na drenie tranzystora może przyjmować duże wartości względem napięcia bramki. Zgodnie z prawem Gaussa, dla struktury idealnego układu MOS obowiązuje zależność:

$$(1) \quad \nabla \cdot \varepsilon_r \varepsilon_0 \vec{E} = 0$$

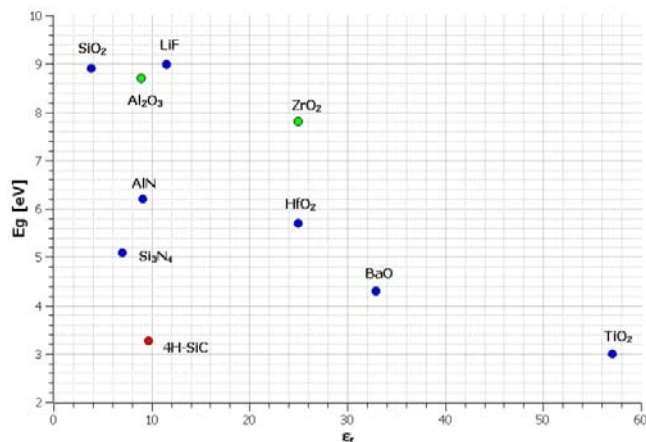
Większa część przyłożonego napięcia odkłada się na materiale o mniejszej przenikalności elektrycznej powodując występowanie w takim materiale wysokiego natężenia pola elektrycznego, co skutkuje szybką degradacją właściwości dielektrycznych w trakcie pracy przyrządu. Jako krytyczne natężenie pola elektrycznego można przyjąć też wartość, przy której w warstwie dielektrycznej zaczyna dominować prąd emisji polowej – przewodnictwo Fowlera-Nordheima (F-N) ponieważ to zjawisko odpowiada za długotrwałą degradację właściwości izolacyjnych warstwy. Parametrem kluczowym decydującym o praktycznej użyteczności materiału dielektrycznego jest iloczyn względnej przenikalności elektrycznej ε_r i maksymalnej wartości natężenia pola elektrycznego nie wywołującej jeszcze emisji polowej E_0 [3]. W idealnym przypadku dielektryk bramkowy struktury MOS powinien spełniać warunek:

$$(2) \quad \varepsilon_r E_0 \Big|_{diel.} > \varepsilon_r E_0 \Big|_{4H-SiC}$$

gdy dla dowolnej grubości dielektryka bramkowego nie będzie zachodzić mechanizm emisji polowej powodujący degradację właściwości dielektrycznych, a ograniczenie możliwości blokowania napięcia wynikać będzie z właściwości materiału podłoża.

Problemy aplikacyjne – szczegóły eksperymentu

Podstawowym problemem przy zastosowaniu dielektryków high-k w technologii węgla krzemu jest zbyt wąska szerokość przerwy energetycznej większości materiałów dielektrycznych w zestawieniu z szeroką przerwą energetyczną SiC, co skutkuje małą wysokością barier dla nośników, a w konsekwencji wysoką upływnością elektryczną warstw dielektrycznych. Na rysunku 2 zaprezentowano zależność szerokości przerwy energetycznej materiału dielektrycznego od jego względnej przenikalności elektrycznej.

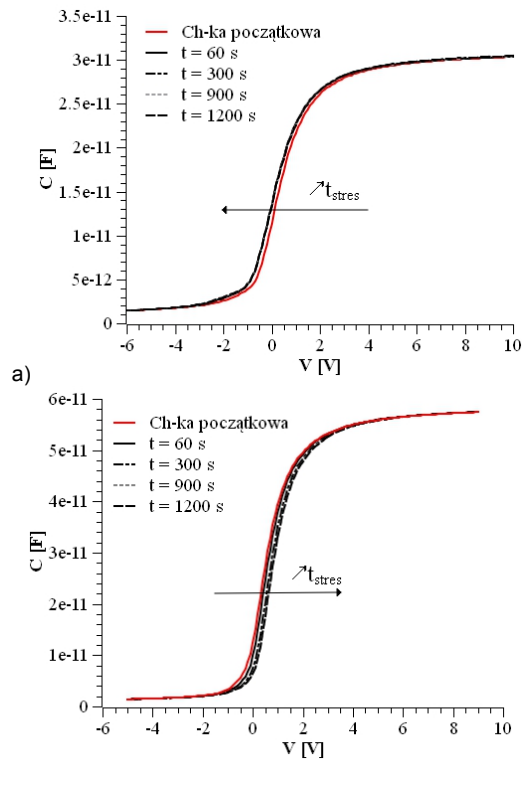

Rys.2. Zestawienie szerokości przerwy energetycznej oraz względnej przenikalności elektrycznej dla typowych dielektryków high-k. Kolor czerwony – zastosowany materiał podłożowy, kolor zielony – zastosowane w eksperymencie dielektryki high-k

Do prac eksperymentalnych wybrano materiały o względnie szerokiej przerwie energetycznej – Al_2O_3 oraz ZrO_2 . W celu ograniczenia wpływu względnie niskich wartości barier potencjału w układzie dielektryk /SiC w eksperymencie wytworzono dielektryki wielowarstwowe na podłożach 4H-SiC (0001) z wytworzonymi warstwami epitaksjalnymi o domieszkowaniu typu n na poziomie $1 \cdot 10^{16}$

cm^{-3} . Odpowiednio przygotowane podłoża poddano procesowi utleniania termicznego w atmosferze suchego tlenu w temperaturze $1200^{\circ}C$ wytwarzając w ten sposób tlenek termiczny o grubości ok. 10 nm. Następnie na spodniej stronie podłoża struktury wytworzono kontakt omowy do materiału podłoża po usunięciu warstwy tlenu. Od góry na wytworzone w ten sposób warstwy tlenu osadzono dielektryki high-k metodą ALD (ang. *Atomic Layer Deposition*) o grubości ok. 50 nm stosując jako prekursorzy tetrakis(dimetyloamido)cyrkon(IV), trimetyloglin i wodę dejonizowaną.

Warstwy high-k osadzano w temperaturze $200^{\circ}C$. Zmierzone elipsometrycznie grubości warstw wynosiły 9,1/49 nm dla układu SiO_2/Al_2O_3 oraz 8,8/53 nm dla układu SiO_2/ZrO_2 . Na wytworzonych warstwach dielektrycznych osadzono warstwę aluminium, w której wykonano odwzorowanie struktur testowych kondensatorów MOS z bramką o przekroju kołowym o różnej średnicy – do pomiarów charakterystyk CV wykorzystywano kondensatory o średnicy 200 μm , natomiast do pomiarów charakterystyk IV kondensatory o średnicy 50 μm . Charakterystykę CV oraz IV wykonano na ostrzowym stanowisku pomiarowym z wykorzystaniem miernika Kithley 4200. Pomiar CV wykonano przy wykorzystaniu sygnału pomiarowego o częstotliwości 1 MHz.

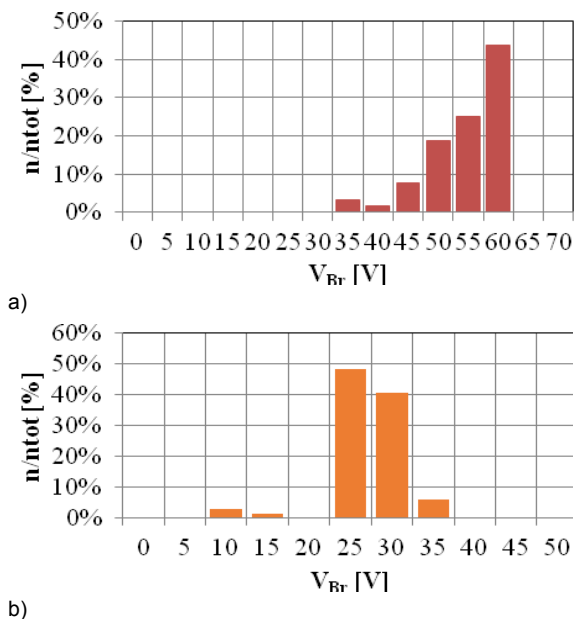
Rys.3. Zmierzone charakterystyki CV w funkcji długości narażenia na stres napięciowy w zakresie zubożenia dla warstw Al_2O_3/SiO_2 (a) oraz ZrO_2/SiO_2 (b). Linia czerwona zaznacza charakterystykę początkową mierzona od akumulacji do zubożenia, strzałka oznacza kierunek przesuwania się charakterystyki CV w funkcji długości stresu napięciowego

Wyniki pomiarów i dyskusja

Charakterystykę elektryczną struktur testowych rozpoczęto od pomiaru charakterystyk pojemnościowo-napięciowych. Pomiar był wykonywany od akumulacji do zubożenia (pomiar poprzedzony został 5 min. okresem polaryzacji w akumulacji w celu naładowania występujących w strukturze stanów pułpkowych). Po zmierzeniu

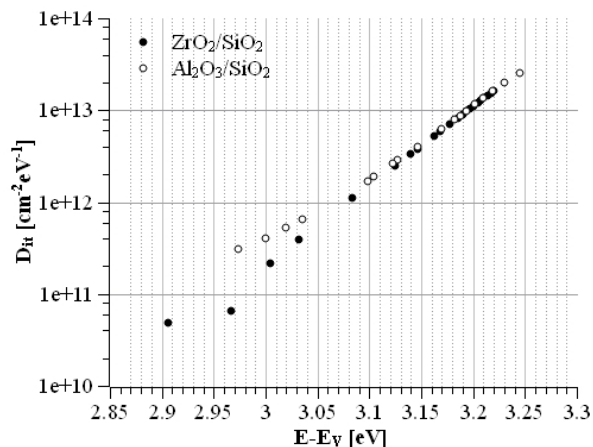
charakterystyki od akumulacji do zubożenia polaryzacja struktury była utrzymywana przez różną długość czasu. Przy takich warunkach polaryzacji zachodzi proces emisji ładunku zgromadzonego w stanach pułpkowych. Następnie wykonywany był pomiar powrotny od zubożenia do akumulacji. Wyniki pomiarów zaprezentowano na rysunku 3.

Na podstawie zmierzonych pojemności w stanie akumulacji oraz wyznaczonych grubości warstw obliczono względną przenikalność elektryczną warstw high-k, która wynosiła odpowiednio 7,3 dla warstwy Al_2O_3 oraz 20,5 dla warstwy ZrO_2 . Obie uzyskane wartości mieszczą się w zakresie wartości uzyskiwanych dla warstw amorficznych wykonywanych za pomocą techniki ALD.

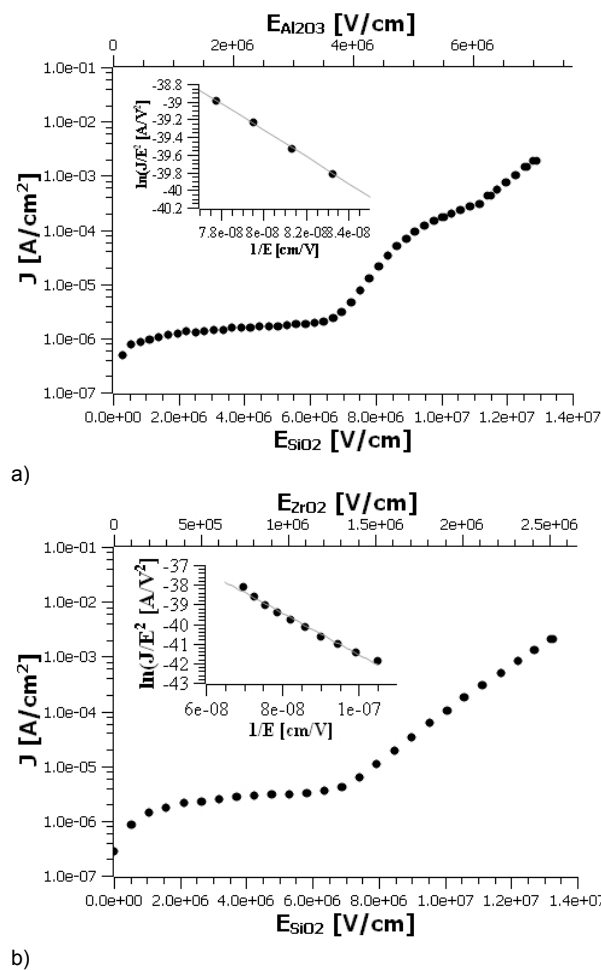

Rys.4. Histogramy rozrzutu statystycznego uzyskanych wartości napięcia przebicia dla warstw $\text{Al}_2\text{O}_3/\text{SiO}_2$ (a) oraz $\text{ZrO}_2/\text{SiO}_2$ (b)

Następnie wykonano serie pomiarów charakterystyki IV wyznaczając napięcia przebicia serii ponad 50 struktur pomiarowych. Na rysunku 4 zaprezentowano histogramy uzyskanych wartości, a za typowe napięcie przebicia przyjęto wartość o największej powtarzalności. Wartości te wynosiły odpowiednio ok. 56 V dla struktur $\text{Al}_2\text{O}_3/\text{SiO}_2$ oraz ok. 26 V dla struktur $\text{ZrO}_2/\text{SiO}_2$. Na podstawie wyznaczonych wcześniej parametrów można obliczyć, że odpowiada to wartościom natężenia pola elektrycznego w warstwach wynoszącym 8,5/15,9 MV/cm w strukturze $\text{Al}_2\text{O}_3/\text{SiO}_2$ oraz 2,6/13,4 MV/cm w strukturze $\text{ZrO}_2/\text{SiO}_2$. Na szczególną uwagę zasługują tutaj wartości natężenia pola elektrycznego uzyskane w warstwach SiO_2 , które przekraczają znacznie typowe wartości pola krytycznego w tym dielektryku. Taki efekt może być spowodowany wysoką gęstością stanów pułpkowych o charakterze akceptorowym obecnych na granicy dielektryk/półprzewodnik. Gęstość stanów pułpkowych (D_{it}) zmierzono na podstawie charakterystyk C-V metodą mieszaną wysoko- i niskoczęstotliwościową (tzw. metodą hi-lo). Obliczoną w ten sposób powierzchnią gęstość stanów pułpkowych w funkcji położenia energetycznego w przerwie zabronionej półprzewodnika pokazano na rysunku 5. Uzyskane gęstości stanów powierzchniowych są typowe dla układu SiO_2/SiC wytwarzanego przy pomocy utleniania suchego i nie zależą od wytworzonej warstwy dielektryka high-k.

Rys.5. Obliczona gęstość stanów powierzchniowych w funkcji położenia energetycznego w przerwie zabronionej względem krawędzi pasma walencyjnego

Rys.6. Typowe charakterystyki przewodnictwa w warstwach $\text{Al}_2\text{O}_3/\text{SiO}_2$ (a) oraz $\text{ZrO}_2/\text{SiO}_2$ (b). Wstawka pokazuje wykresy Fowlera-Nordheima dla wysokich wartości natężenia pola elektrycznego

Decydującym etapem technologicznym jest w tym wypadku proces utleniania termicznego, który był identyczny dla obu badanych warstw dielektryków high-k. Na rysunku 6 przedstawiono typowe charakterystyki $J(E)$ uwzględniające pola elektryczne w każdej z warstw składowych struktury. Zebrane dane poddano analizie mechanizmów przewodnictwa na obecność emisji polowej (mechanizm Fowlera-Nordheima), emisji wspomaganiej termicznie (emisja Schottky'ego) oraz przewodnictwa

Poola-Frankela. Dla obu dielektryków *high-k* czynnikiem ograniczającym właściwości izolacyjne jest przewodnictwo w warstwie SiO₂ wynikające ze zjawiska emisji polowej (FN). Na rysunku 6 przedstawiono typowe charakterystyki IV mierzonych struktur. Wyznaczone z nachylenia zależności $\ln(J/E^2)$ od $1/E$ (wstawka na rysunku 6) wartości bariery potencjału, wynoszące odpowiednio 2,32 eV dla struktur Al₂O₃/SiO₂ oraz 2,33 eV dla struktur ZrO₂/SiO₂ dla pól większych niż $1,2 \cdot 10^7$ V/cm, są porównywalne z wartością teoretyczną wynoszącą ok. 2,5 eV. W zakresie niższych wartości natężenia pola elektrycznego nie udało się zidentyfikować jednoznacznie mechanizmu przewodnictwa – prawdopodobnie przewodnictwo ma charakter mieszany wynikający ze złożenia różnych efektów. Obserwowane różnice w wysokości bariery mogą interpretowane jako wpływ wysokiej gęstości stanów pułpkowych w interfejsie SiO₂/SiC. Maksymalne pole elektryczne w warstwie SiO₂ występuje przy polaryzacji struktury w stanie akumulacji, co biorąc pod uwagę fakt, że w górnej części przerwy energetycznej SiC dominują pułpaki akceptoropodobne powoduje, że wszystkie pułpaki pokazane na rysunku 5 są naładowane. Dodatkowo w warstwach SiO₂ istnieją stany pułpkowe o dużych stałych czasowych położone w pewnej odległości od interfejsu (ang. *Near Interface Traps*). Badania wykazują, że wymiana ładunku z półprzewodnikiem może zachodzić nawet do pułpek położonych do 10 nm w głąb SiO₂ od interfejsu [4]. Oznacza to, że w wytworzonych strukturach może zachodzić również proces tunelowania nośników przez warstwę tlenku do interfejsu dielektryk *high-k*/SiO₂. Zgromadzony w drugim interfejsie ładunek oddziałuje na powierzchnię półprzewodnika w identyczny sposób jak pułpaki typu NIT. Aby oszacować całkowity ładunek zgromadzony w stanach pułpkowych o wysokich stałych czasowych posłużono się metodyką zaproponowaną przez Fleetwooda [5] na podstawie omówionych wcześniej pomiarów przesunięcia charakterystyk CV. Przyjęto, że wszystkie stany powierzchniowe wyemitowały pułpkowany ładunek, kiedy histereza charakterystyki CV nie zmieniała się wraz ze wzrostem czasu polaryzacji struktury w zakresie zubożenia. Warunki takie występowały dla czasu 1200 s w obu przypadkach. Na tej podstawie obliczono powierzchniową gęstość ładunku zgromadzonego w stanach powierzchniowych o dużej stałej czasowej emisji i ewentualnie obecnego na interfejsie dielektryk *high-k*/SiO₂ uzyskując wartość $1,9 \cdot 10^{12}$ cm⁻² dla struktur Al₂O₃/SiO₂ oraz $-5,3 \cdot 10^{12}$ cm⁻² dla struktur ZrO₂/SiO₂. Znak całkowitego przeładowanego w pojedynczym cyklu napięciowym ładunku jest różny pomimo, że warstwy SiO₂ w obu badanych przypadkach były wytwarzane w jednym procesie i są identyczne. Wskutek pułpkowania ładunku przesunięcie charakterystyki CV powinno zachodzić w stronę napięć dodatnich, zatem w warstwie Al₂O₃ lub w

interfejsie Al₂O₃/SiO₂ obecny musi być ładunek wbudowany o znaku dodatnim i dużej wartości. Jeżeli za wartość E₀ w SiO₂ przyjąć wartość około 7 MV/cm, przy której rozpoczyna się gwałtowny wzrost przewodnictwa prądu, to wytworzone warstwy charakteryzują się zaproponowanym współczynnikiem niezawodnościowym na poziomie 27,3 MV/cm. Pomimo konieczności zastosowania warstwy przejściowej SiO₂ układ dielektryka dwuwarstwowego wykazuje lepsze właściwości przy zastosowaniu w strukturach MOS na węglu krzemu.

Podsumowanie

W pracy przedstawiono wyniki badań warstw dielektrycznych *high-k* mogących znaleźć zastosowanie w tranzystorach mocy wykonywanych na węglu krzemu. Pomimo wykorzystania ze względów technologicznych w ich konstrukcji cienkich warstw SiO₂, dielektryki te wykazują lepsze właściwości pod względem niezawodności w stosunku do klasycznych warstw tlenków bramkowych wykonanych w procesie termicznego utleniania węgla krzemu, nawet przy założeniu znanych z literatury metod modyfikacji właściwości tlenków termicznych.

Prezentowane wyniki są wynikiem projektu pt. „Nanostruktury tlenkowe do zastosowań w elektronice, optoelektronice i fotowoltaice” finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki zgodnie z umową UMO-2012/06/A/ST7/00398.

Autorzy: dr inż. Krystian Król¹, dr hab inż. Mariusz Sochacki¹, mgr inż. Norbert Kwietniewski¹, dr Sylwia Gierattowska², dr Łukasz Wachnicki²

¹Politechnika Warszawska, Instytut Mikroelektroniki i Optoelektroniki, ul. Koszykowa 75, 00-662 Warszawa;

²Instytut Fizyki PAN, al. Lotników 32/46, 02-688 Warszawa;

E-mail: kkrol@imio.pw.edu.pl.

LITERATURA

- [1] Wright N.G., Poolamai N., Vassilevski K., Horsfall A.B., Johnson C.M., Benefits of High-k Dielectrics in 4H-SiC Trench MOSFETs, *Materials Science Forum*, Vols. 457-460 (2004), 1433-1436
- [2] Clark R.D., Emerging Applications for High K Materials in VLSI Technology, *Materials*, vol. 7 (2014), 2913-2944
- [3] Lipkin L.A., Palmour J.W., Insulator Investigation on SiC for Improved Reliability, *IEEE Trans. Electron Devices*, Vol. 46 (1999), No. 3
- [4] Lenzlinger M., Snow E.H., Fowler-Nordheim Tunneling into Thermally Grown SiO₂, *Journal of Applied Physics*, Vol. 40 (1969), 278
- [5] Fleetwood D.M., Shaneyfelt M.R., Warren W.L., Schwank J.R., Meisenheimer T.L., Winokur P.S., Border traps: issues for MOS radiation response and long-term reliability, *Microelectron. Reliab.*, v.35 (1995), No 3, 403